Omistajanvaihdoksen haasteisiin vaikuttavat monet tekijät

1.12.2020

Omistajanvaihdokset ovat tärkeä osa dynaamista yrittäjyyden ekosysteemiä. Omistajanvaihdoksen kautta voi ryhtyä yrittäjäksi tai kasvattaa omaa yritystään. Eläkkeelle jäädessään on yrittäjän joko löydettävä yritykselle uusi omistaja tai ajettava se alas. Suomessa arvioidaan lähivuosina yli 3 000 yrityksen tarvitsevan ostajaa vuosittain, kun taas sukupolvenvaihdoksen kautta jatkoa odotetaan vajaalle 1 500 yritykselle.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu on tutkinut pk-yritysten omistajanvaihdoksia yli 20 vuotta. Viimeisen tutkimus tarkastelee jatkuvuusnäkymien ja omistushistorian vaikutusta yrittäjien odotuksiin omistajanvaihdoksiin liittyvistä haasteista. Tutkimuksen aineisto on kerätty suomalaisilta 55 vuotta täyttäneiltä yrittäjiltä.

Yrittäjät kokevat monenlaisia haasteita omistajanvaihdoksissa

Analyysin mukaan yrittäjien ennakoimat haasteet voi jakaa kolmeen luokkaan, jotka vastaavat karkeasti ottaen omistajanvaihdokseen valmistautumista, omistajanvaihdoksen toteutusta ja omistajanvaihdoksen jälkeistä aikaa. Valmistautumisvaiheen ongelmia ovat etenkin ostajan/jatkajan löytäminen, arvonmääritys, rahoitus, yrityksen kehittäminen omistajanvaihdokseen asti, ennakoidut ongelmat asiakirjojen kanssa sekä yleinen tiedonpuute omistajanvaihdoksiin liittyen. Toteutusvaiheen haasteet liittyvät verotukseen ja etenkin sukupolvenvaihdoksissa korostuvaan kysymykseen lasten tasapuolisesta kohtelusta. Omistajanvaihdoksen jälkeisen ajan haasteita ovat tiedon siirto uudelle omistajalle ja yrittäjyydestä luopumisen henkinen vaikeus.

Tutkimus osoittaa, että omistajanvaihdoksen eri vaiheisiin liittyvät haasteet näyttäytyvät erilaisina riippuen yrityksen omistushistoriasta ja jatkuvuusnäkymistä. Tutkimus antaa viitteitä siitä, että aiemmin sukupolvenvaihdoksen kokeneet yrittäjät ovat hyvin tietoisia prosessiin liittyvistä potentiaalisista ongelmista. Omistushistorian vaikutus ennakoituihin haasteisiin on osoitus tästä. Yrityksen perustaneiden, ostaneiden tai sukupolvenvaihdoksen kautta jatkaneiden odotukset valmistautumis- tai jälkivaiheeseen liittyvistä ongelmista eivät juuri eroa toisistaan, mutta itse toteutukseen liittyen sukupolvenvaihdoksella yrittäjäksi ryhtyneet odottavat todennäköisemmin kohtaavansa haasteita toteutusvaiheessa.

Myös jatkuvuusnäkymien osalta sukupolvenvaihdos erottuu. Sukupolvenvaihdosta suunnittelevat ennakoivat ulkopuoliselle myyntiä suunnittelevia vähemmän ongelmia valmistautumisvaiheessa mutta enemmän ongelmia varsinaisessa omistajanvaihdoksessa. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, sillä toteutusvaiheeseen yhdistetyt haasteet liittyvät verotukseen ja lasten tasapuoliseen kohteluun.

Kaikkiaan tulokset osoittavat, että omistajanvaihdosten edistämisessä ei voi lähteä oletuksesta, että kaikkia yrittäjiä mietityttävät samat kysymykset. Suunnitellun omistajanvaihdoksen muoto ja yrittäjän oma omistajanvaihdostausta vaikuttavat siihen, mitkä kysymykset eniten askarruttavat.

Anmari Viljamaa
YliopettajaSeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri**Sanna Joensuu-Salo**
Yliopettaja
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Jutta Mäkipelkola
Asiantuntija, TKISeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri**Elina Varamäki**
Vararehtori
SeAMK